

**Oktober 2009-mit september 2010-mut nunani avannarlerni politikikkut
Naalakkersuisut ingerlatsinerat pillugu nassuiaat**
(Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoq)

Saqqummiussissut

Naalakkersuisunit nuannaarutigingaarpaput Nunat Avannarliit pillugit Suliniutitta malitseqarnerini Naalakkersuisut suliatta inernerinik ullumi maani Inatsisartunut saqqummiussaqsinnaagatta. Suliniutissat ukiup ataatsip matuma siorna maani Inatsisartuni oqaluuseraagut, tassaavorlu Naalakkersuisut nunani avannarlerni politikikkut ingerlatsinerannik allaaserinnineq.

Suliniutissani pingaartissimavarput nunani avannarlerni suleqatigiinnermi politikikkut ingerlatsinitsinni ersarinnerulernissarput. Taamaaliorpugut soqutigisagut isumagerusukkatsigit, aamma nunani avannarlerni ataatsimut sammineqartuni apeqqutinik aaqqeeqqataarusukkatta. Aammattaaq inuit qinigaasa sinniisuinik pitsaasumik tatiginartumillu suleqateqarusunnermik kissaateqaratta.

Nordisk Ministerrådimi ukioq manna sulinermi, danskit siulittaasuuffigisaanni, suliniutit imarisaannut naammassineqarnissaannullu peqataanissatsinnut periarfissaqartinneqarsimavugut. Tamanna nassuiaatitsinnit allanneqarsimasumi takuneqarsinnaavoq, maannakkullu augustusip septemberillu qaammataanni pisimasunik ilassuteqarusuppugut.

Danskit siulittaasuuneranni suliniutaat ilaatigut nunanit avannarlernit akuerineqarsimasunik siunissamut ungasinnerusumut iliuusissat ilaannik tunngaveqarput. Matumani minnerunngitsumik Piujuartitsinissamik tunngaveqarlutik Ineriartortitsineq pillugu nunat arfineq pingasut pisortaasa 2008-mi nalunaarutaat kiisalu ministerrådini ataasiakkaani suliarineqartut ukiunut arlalinnut iliuusissat assigiinngitsut eqqarsaatigaavut.

Piujuartitsinissamik tunngaveqartunik ineriartortitsineq inuussutissarsiornermut ministerit atorfilittaasa komite-ata maani Kujataani septemberimi ataatsimiimmat ataatsimut sammineqarpoq. Immikkut sammineqartut tassaapput piujuartitsinissamik tunngaveqartumik takornariartitsineq aamma nunarsuup ilaani inuussutissarsiornikkut ineriartortitsineq. Tamanna piujuartitsinissamik tunngaveqarluni nunap ilaani ineriartortinnissaannut pilersaarusiortluta suliatta qanoq ililluni nunani avannarlerni oqallinnermut tapertaasinnaaneranut aamma nunani avannarlerni nunat misilittagaasa sulinitinnut akuliutsinneqarsinnaaneritut assersuutissaapput. Sumiiffinni inukitsuni inuussutissarsiutitigut ineriartortitsineq taamaallaat kalaallinut unamminartuunngilaq. Tamanna aamma Nunani Avannarlerni allarpassuarni nalaanneqartarsimavoq.

Kujataa aamma ukioq manna kulturikkut suleqatigiiffiuvoq. Kulturimut tunngasuni Naalakkersuisut nunani avannarlerni suliniutaanni 2010-mi anguniakkat ilaat pingaaruteqartoq tassaasimavoq 2010-mi Danmarkip siulittaasuunerani suliniutit piviusunngortinniarnerni pimoorussisumik peqataaneq, tassunga ilanngullugu siulittaasuunerimi ataatsimeersuartitsinerit ilaasa ataatsip Kalaallit Nunaanni ingerlanneqarnera. Anguniagaq taanna ”Silap pissusaa-Pinngortitaq-Kulturikkut

kingornussat” pillugit siulittaasuunermini ataatsimeersuartsinerup piareersarnerani, pilersaarusiorterani ingerlanneqarneranilu, Narsarsuarmi ulluni 11. – 14. august 2010-mi ingerlanneqartumi peqataanikkut Naalakkersuisunit piviusunngortinneqarpoq.

Naalakkersuisoqatiga Mimi Karlsen Nordisk Ministerrådi sinnerlugu ammaanermi oqalugiarpoq ataatsimeersuarnerlu tamakkerlugu peqataanermigut Kalaallit Nunaata kiisalu Nordisk Ministerrådip kulturikkut kingornussanik annertuumik pingaartitsinerat erseqqissarlugu. Tamanna aamma 2010-2012-mi nunat avannarliit kulturikkut suleqatigiinnerat pillugu sulinissamut pilersaarutip nunani avannarlerni kultureqarnermut ministeriisa qanittukkut akuerisaanni immikkut isiginiarneqartussatut uppernarsarneqarpoq.

Ataatsimeersuarnerup erseqqissumik takutippaa avatangiisimut inuunermilu atukkanik siunissami silap pissussaata sunniutai qanoq aamma soq isumagineqarsinnaaneriik paasinninnissamut kulturikkut kingornussat qanoq iluaqusiisinnaatigisut. Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoq ministerrådip tullianik ataatsimiinnissaani nunat avannarliit suleqatigiinneranni sulinerup qanoq ingerlateqqinnissaa pillugu ministereqatinilu oqallisigissavaat, tassunga ilanngullugu ataatsimeersuarnermiit misilittakkat inunnut tamanut qanoq ingerlateqqinneqarsinnaanersut, pingaartumik meeqqanut inuusuttunullu.

Nunat avannarliit suleqatigiinneranni suleqatigiinnerit aalajangersimasut ministerrådit oqartussaaffigisaanni suliassaqarfinni assigiinngitsuni ingerlanneqarnissaat pingaartinneqarpoq. Nunat Avannarliit Meeqqanut Inuusuttunullu komiteat, NORDBUK, suliassaqarfiit assigiinngitsut suleqatigiinnerinut assersuutissaavoq. Naalakkersuisut sinnerlugit nammineerlunga nuannaarutigaa maani Nuummi augustip qaammataani NORDBUK-ip inuusuttunut ataatsimeersuartsinera ammarsinnaasimagakku. Ataatsimeersuarnermi sammisaq tassaasimavoq ”Oqartussaaqataalluni innuttaaqataaneq aamma Nunani avannarlerni isorliunerusuni aallartitsisarneq”. Ataatsimeersuarnermi siunertaq tassaasimavoq meeqqat inuusuttullu isorliunerusuni atugaat pillugit ilisimasanik misilittakkanillu isorliunerusuni immikkut ilisimasallit inuusuttullu paarlaasseqatigiinnissaat.

Soorlu allaganngorlugu nassuiaammi eqqaaneqartoq naligiissitaanermut tunngasunik immikkoortumi tassani nunat avannarliit ataatsimoorlutik suliniutaanni Naalakkersuisut peqataasimapput. Tamanna septemberimi malitseqartinneqarpoq, tassa Nordisk Ministerrådi aamma naligiissitaanermut tunngatillugu Danmarkip siulittaasuuffia suleqatigalugu suliatigut sammisaqartut Ilulissani naligiissitaaneq pillugu isumasioqatigiinnermi Kalaallit Nunaat qaaqusisuummat. Kalaallit Nunaat isumasioqatigiinnermi suliniummi aqutsisuuvoq, Islandi aamma Savalimmiut suleqatigeqqissaarlugit aqqissuunneqartoq, isumasioqatigiinnermi sammineqartut nunat avannarliit killernit isigineqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa siunertarlugu. Isumasioqatigiinnermi Nunat avannarliit killit sammisallu isiginiarneqarput, assersuutigalugu Nunani avannarlerni killerni arnat atugarissaarnerlu, arnanik persuttaasarneq, Nunani avannarlerni killerni angutit suliniutillu aalajangersimasut Nunani Avannarlerni nunarsuullu sinnerani naligiissitaanermik siuarsaaqataasimasut. Naligiissitaaneq pillugu atorfilittat komiteat isumasioqatigiinnermut atatillugu ataatsimiipput peqatigisaanillu Kalaallit Nunaanni Naligiissitaanermut Siunnersuisoqatigiit aamma suleqatigiit 8. martsimeersut septemberip aallaqqaataani ulloq ataaseq atorlugu nammineq kajumissutsiminnik suleqatigiiffiit oqaloqatigineqarlutik.

Soorlu nassuiaammi eqqaaneqartoq nukissiuuteqarnermut tunngasut nunat avannarliit suleqatigiinnitsinni pingaaruteqartut ilagaat, tassa tassani inukitsuni nukissiuutitigut pilersuineq oqallisigineqarmat. Immikkoortumi tassani Nukissiorfiit ilaatigut misilittagaqarput. Peqatigisaanik pingaaruteqartoq tassaavoq nukissiuutinik toqqorsivinnik nutaanik assartueriaatsinillu atortorissaarutitigut ineriartortitsinermi peqataagatta, taamaalilluta illoqarfinni mikinerusuni nunaqarfinnilu uuliamik tunngaveqanngitsumik nukissiuutinik atuinerput annertuninngortissinnaallugu.

Ikiaroorartumik akiuiniarnermut tunngatillugu suleqatigiinneq aamma uatsinnut pingaaruteqarpoq. Nunat avannarliit Ikiaroorartooq pillugu oqallittarfiat augustimi Ilulissani naapipput ataatsimiinnermilu Peqqissutsimut Naalakkersuisoq peqataalluni. Ataatsimiinnermi nunani avannarlerniit tikeraat maani nunatsinni sulinermik paasisaqarmata ilaatigut politiit suliniutaat pillugit politiiniit saqqummiussisoqarmat. Aamma imigassamik nunatsinni atuinerup ukiut kingulliit 20-it ingerlanerini affaannangorsimanera soqutigineqarpoq.

Nunat avannarliit Ikiaroorartooq pillugu oqallittarfiat EU-p avataani nunanut annertuumik pingaaruteqarpoq, tassa sulineq pillugu nunanut tamalaanut paasisutissanik tunniussisoqartarmat, ikiaroorartut inerteqqutaasut pillugit Danmarkimi nalunaarsorneqarsimasuni allannguinerit kiisalu Nunani avannarlerni politiit akitsuusserisullu suleqatigiinnerat pillugu. Paasisutissat taakku maani nunatsinni ulluinnarni sulinitinnut pingaaruteqarput.

Oqaatigineqareersutut danskit siulittaasuuneranni suliniutinut peqataanitsigut Nunat avannarliit killiit oqallinnermi peqataalersippagut. Tassani aamma Kimmur sanilitta nunat avannarliit oqallisigisaatigut suleqatigilernissaannut nunat avannarliit pimoorussillutik suleqataanissaat pisariaqarpoq.

Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivisa Tasiilami ataatsimiinneranni immikkoortumi tassani ukiuni kingullerni siuariarnerit pillugit Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivinit ilisimatitsivugut. Naatsorsuutigaarput ukiuni aggersuni NORA-mi atlantikup avannaani suleqatigiinneq nukittunerulissasoq aamma Canadap sineriaanik aamma Nunavumik nunat avannarliit suleqatigiiffigisaat amerlinerisigut.

Sulinermit tassunga Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivisa pingaaruteqarnerat erseqqissarusupparput. Ukiut ingerlanerini ajornartorsiutit pingaaruteqartorpasuit Siunnersuisoqatigiinnit oqaluuserisassanngortinneqarnikuupput. Tamanna ilaatigut pivoq ukiut tamaasa sammisaqarluni ataatsimeersuartitsinikkut, 2011-milu inuit utoqqaliartuinnarneranni naalakkersuinikkut ingerlatsinermi unamminartooq pillugu ataatsimeersuarnissamut qilanaarpunga. Aamma nunatsinni inuussutissarsiorut aatsitassarsiorfinni uuliasiornermilu sulisinnaasut nukittorsarnissaannut naleqqiullugu nunani avannarlerni killerni inuussutissarsiutitigut suleqatigiinnerat pillugu Nunatsinni 2012-mi ataatsimeersuarnissaq pilersaarutigineqartoq erseqqissaatigissavarput.

Kiisalu periarfissaq iluatsillugu Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivini siulittaasoq tunuortoq – Josef Motzfeldt – ataatsimiinnermut aaqqissuullugaasumut ingerlanneqarluartumullu qujassuteqarfigerusupparput, aammalu sammisat qaqinneqartut pillugit Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivini oqaloqatigiinnerit ingerlaqqinnerannut qilanaarluta.

Soorlu suliniutitsinniit takuneqarsinnaasoq nunani avannarlerni apeqqutinut atatillugu inatsisartunik suleqateqarnerput Naalakkersuisunit pingaartinneqarpoq. Nunani avannarlerni naalagaaffinnut naleqqiulluta nunatut namminersortutut nunani avannarlerni suleqatigiinnermi sunniuteqarsinnaassuserput nukittorsarniarlugu kalaallit tungaanniit suliniutigisimavarput Nordisk Rådip ataatsimiinnerini tamani Ålandimiit, Savalimmiuniit aamma Kalaallit Nunaannit aallartit ataatimoorlutik ataatsimiittassasut. Suliniut taanna taavarput ”Naalagaaffiit nutaat oqallittarfiat”.

Tassani siunertaq tassaavoq suleqatigiinnerput nukittunerulissasoq, attavinnik pilersitsisoqassasoq aamma nunani avannarlerni suleqatigiinnitsinni naalakkersuinikkut ingerlatsinitta siuarsarnissaanut ikioqatigiinnisarput siunertaalluni. Suliami tassani suleqatigiilluarnermut Inatsisartuni siulittaasoq qujassuteqarfigerusupparput, qaammatillu tulliani Reykjavikimi naapikkutta savalimmiunik Ålandimiunillu suleqatigisatsinnik tamatuma oqallisiginissaa qilanaaralugu.

Naggasiullugu immikkoortoq ataaseq tikkuarusupparput, taanna aamma Nordisk Rådip Reykjavíkimi ataatsimiinneranni pingaaruteqartussaammat, tassa issittumut tunngatillugu apeqqut pillugu nunat avannarliit suleqatigiinnerat. Danskit nunattalu suleqatigiinneratigut junip qaammataani Ilulissani issittumi nunat avatangiisinut ministerii naapipput unamminartut ataatsimoorussat avatangiisinut oqaloqatigiissutigalugit.

Issittoq pillugu suleqatigiinnermi suliniutip nutarterneqarnissaa ministerit suleqatigiinnerini ukiup tulliani oqallisigisussaavagut, immikkoortullu tamatuma nunani avannarlerni oqallisigineqarnerata nukittorsarneqarnissaa pillugu Naalakkersuisut tungaanniit tamaviaarluta sulissutigissavarput.

Ukiup tulliani majip qaammataani maani Nuummi Issittumi Siunnersuisoqatigiinni ministerit ataatsimiinnissaannut piareersarnermut atatillugu Inatsisartut suleqatigalugit Naalakkersuisut Katuami februarip qulingiluaani Nunat avannarliit isumasioqatigiissinniarpai, taannalu taaguuteqassalluni: ”Issittumut tunngatillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinerup nunat avannarliit suleqatigiinnerinut pingaaruteqarnera”. Taamaalilluta issittumut tunngatillugu apeqqutip pingaaruteqartup nunani tamalaani oqallisigineqarnissaanut ataatsimoorluta suliniuteqarsinnaavugut.

Oqaaseqarninnut qujanaq.